



Det nordiska skapar nya möjligheter för migrations- och integrationspolitiken

Tankesmedjan Yggdrasil har på uppdrag av tankesmedjan Magma hösten 2015 genomfört en förfrågan riktad till Nordiska rådet som visar på att det finns en öppenhet bland ett flertal ledamöter att diskutera en gemensam nordisk migrations- och integrationspolitik. Yggdrasil presenterar resultaten i denna pamflett.

Yggdrasil argumenterar för att migrations- och integrationspolitik på nordisk botten kan göra flyttningar till och inom Norden smidigare och bidrar till att förstärka det sociala kapital som är en av grundförutsättningarna för den nordiska välfärdsstaten.

Pamfletten bör inte ses som en akademisk text utan som en öppning för en bredare debatt.

Innehåll

Inledning	2
1. En nordisk migrationspolitisk debatt med startpunkt i Nordiska rådets medborgar- och konsumentutskott	2
2. En nordisk integrationsprocess för nyanlända.....	5
3. En nordisk identitet som garant för välfärdssamhället i en samtid präglad av globalisering och migration	7
4. En nordisk förbundsstat som nyckel till en framgångsrik migrations- och integrationspolitik	9
5. Sammanfattning	10
Referenser	

Av Christian Sourander och Jakob Buhl.

www.yggdrasil.fi
redaktionen@yggdrasil.fi

Inledning

En förstärkt gemensam nordisk identitet i kombination med en gemensam integrations- och migrationspolitik kan göra flyttningar till och inom Norden smidigare. På lång sikt kan en migrations- och integrationspolitik på nordisk botten även bidra till att förstärka den nordiska gemenskapen.

En av grunderna för en fungerande välfärdsstat är gemenskap och tillit medborgare emellan och till den demokratiska staten. Forskning¹ har visat att etniskt heterogena länder inte har varit lika framgångsrika som mer homogena länder med att skapa gemenskap och välfärdsstater med stora inkomstöverföringar. De nordiska länderna har varit liberala demokratier sedan början av 1900-talet och både utvandring och invandring har varit en viktig del av samhällsutvecklingen. De senaste decenniernas tilltagande globalisering och allt öppnare nordiska samhällen och ekonomier har dock undergrävt de nationella identiteter som tidigare formade en gemenskap medborgarna emellan, vilket i sin tur äventyrar upprätthållandet av de nordiska välfärdssamhällena. Även om de nationella identiteterna ständigt utvecklas är nationell identitet fortfarande starkt knutet till etnicitet i Norden och därmed svårtillgänglig för en rörlig befolkning. För återinflyttare, nyanlända, kosmopolitiska nordbor, och för de 100 000-tals nordbor som permanent eller tillfälligt jobbar i ett annat nordiskt land är de etniskt baserade nationella identiteterna exkluderande. Den mer öppna och i huvudsak värdegrundsbaserade nordiska identiteten som i snart hundra år existerat i korsbefrukning med de mer partikulära identiteterna i Norden kunde tjäna som den för välfärdsstaten nödvändiga övergripande gemensamhetsskapande identiteten i en tid präglad av internationalism och migration.

En mejlenkät som utförts av Yggdrasilredaktionen hösten 2015 visar att det finns en öppenhet bland ett flertal ledamöter i Nordiska rådet att inleda diskussioner om en gemensam nordisk migrations- och integrationspolitik. Yggdrasil argumenterar för att denna öppenhet borde användas till att göra Nordiska rådet till ett neutralt och relevant forum för att utforska de möjligheter som en nordisk integrations- och migrationspolitik för med sig.

1. En nordisk migrationspolitisk debatt med startpunkt i Nordiska rådets medborgar- och konsumentutskott

I nordisk media pågår redan en nordisk migrationspolitisk debatt med fokus på asylpolitik. Den nuvarande nordiska debatten om migrationspolitik begränsar sig dock till att peka på det man anser vara missförhållanden i grannländernas asylpolitik och integration av nyanlända. Som värst har de mediala utspelen resulterat i spridda hot om att begränsa den fria rörligheten inom Norden som en följd av olika syner på asyl- och integrationspolitik.

Tillsvidare saknas konkreta alternativ och debattöppningar som kunde fungera som utgångspunkter för en mer saklig och långsiktig debatt, utan fingerpekande och utgående från vad man kunde göra tillsammans, om en gemensam nordisk migrationspolitik. Föreningarna Nordens Förbund (FNF) har efterlyst ett gemensamt svar från de nordiska länderna för hur man bör förhålla sig till den pågående flyktingkrisen. Men med tanke på de hätska tongångarna i nordiska medier och sociala medier kan det ses som en utmanande uppgift för enskilda politiker att föra fram åsikter om hur en gemensam nordisk migrationspolitik kunde utformas. Det saknas ett nordiskt neutralt forum som kunde kanalisera och

¹ Se Alesina, A. Gleaser, E. Sacerdoteb. "Why Doesn't the United States Have a European-Style Welfare State?" Brookings Papers on Economic Activity (BPEA) 2001:2.

vidareutveckla den i media existerande migrationspolitiska debatten de nordiska länderna emellan till ett gemensamt långsiktigt och relevant samtal om en nordisk migrationspolitik.

För att undersöka om det finns intresse bland ledande nordiska politiker att diskutera en gemensam nordisk migrationspolitik har Yggdrasilredaktionen genomfört en enkätundersökning riktad till Nordiska rådets ledamöter. Enkätfrågan, som riktades till samtliga 87 ledamöter i Nordiska rådet, fick sammanlagt 17 svar. Den låga svarsprocenten (ca 20 %) är eventuellt förvånande men förståelig, med tanke på frågans känsliga natur samt en allmänt låg benägenhet att svara på enkäter. Dock innebär det att svaren bör ses som illustrerande snarare än representativa.

Frågan som ställdes samtliga ledamöter var vad de anser om möjligheten att Medborgar- och konsumentutskottet i Nordiska rådet kunde fungera som centrum för diskussioner om en gemensam nordisk migrationspolitik. Rådsledamöterna har ombetts värdera förslaget nedan enligt skalan 1-5 samt getts möjligheten att formulera en fri kommentar.

Fråga 1: "Nordisk migrationspolitik" Nordiska rådet bör i högre grad fokusera på migrationspolitik. Den rådande debatten i nordisk dagspress kunde utvecklas till ett samtal om nordisk migrationspolitik i det Nordiska rådet. Förslagsvis kunde Medborgar- och konsumentutskottet/ - udvalget fungera som centrum för diskussioner om nordisk migrationspolitik. Svara på enkätundersökningen genom att värdera/tage stilling på en skala mellan ett (1) till fem (5).

1: *dålig idé*

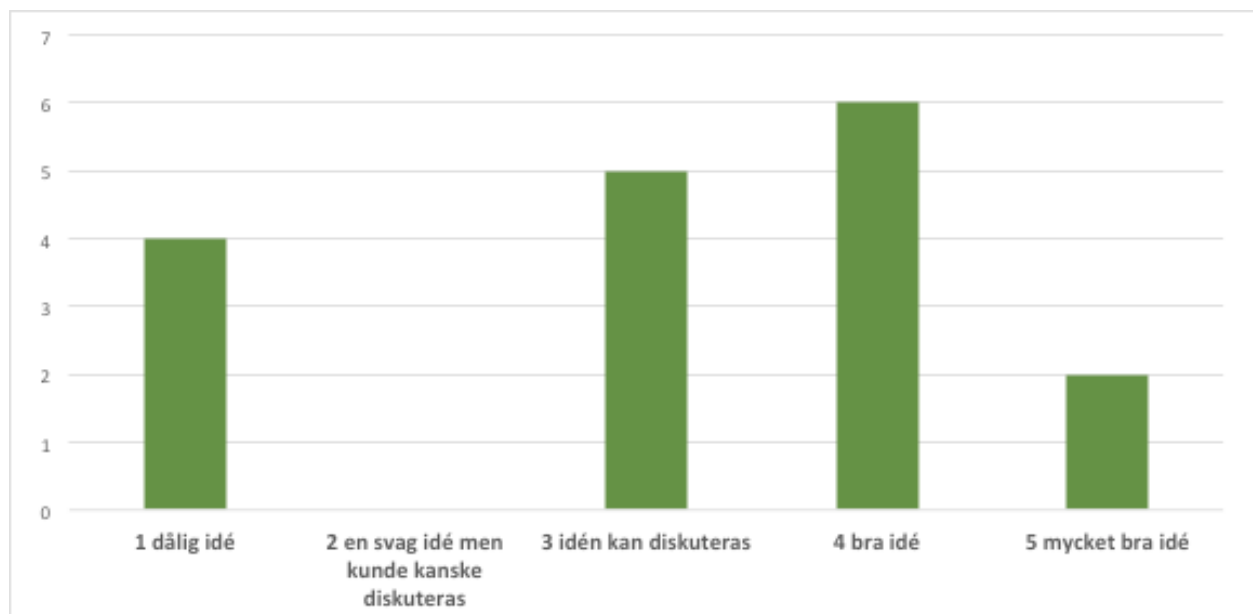
2: *en svag idé men kunde kanske diskuteras*

3: *idén kan diskuteras*

4: *bra idé*

5: *mycket bra idé*

Medeltal:3,1 Svar:17/87 (19,5%)



Grafen ovan pekar på antal svar per svarsalternativ. Medeltalet 3.1 tyder på att det finns en öppenhet bland ett flertal av Nordiska rådets medlemmar att debattera en nordisk migrationspolitik. Bland de som ställt sig positiva hittas rådsledamöter som ser migrationspolitiken som en gemensam viktig framtidsfråga för Norden och därmed ses även Nordiska rådet som ett relevant forum för diskussioner om migrationspolitik.

Migrationspolitiken är högst aktuell och grundförutsättningarna i de nordiska länderna är väldigt lika. Då vore också det högst rimligt att vi kan närma oss varandra inom migrationspolitiken. Om resultatet kan bli en gemensam standard får diskussionen utvisa men idén bör tittas på. Som liberal är jag stark anhängare av ett öppet samhälle med

generös flykting- och invandringspolitik. *Lars Tysklind, Folkpartiet (Sverige).*

Bland de som uttrycker sig försiktigt positiva till idén, men på samma gång tvivlande till att diskussionerna skulle ge meningsfulla resultat, hittar man rådsledamöter som anser att idén må ha sina förtjänster, men att de nordiska länderna har för olika syn på migrationspolitiken för att man skall kunna diskutera en gemensam migrationspolitik.

Immigration er centrum i den politiske debat i alle vores respektive lande, så jeg mener også, at emnet skal drøftes i Nordisk Råd. Især da vores regeringer har markant forskellige tilgange til problemstillingen med et enormt asyl-pres, alt imens de åbne grænser mellem vores lande gør, at en beslutning taget i et nordisk land på sigt har effekt på hele Norden. Taget i betragtning hvor forskellig tilgangen til immigration er i Norden, tror jeg det bliver svært at diskutere fælles immigrationspolitik. Men jeg mener bestemt, at vi kan drøfte emner for at se, om der er områder, hvor vi kan lære af hinanden." *Marcus Knuth, Venstre (Danmark).*

När det gäller fråga ett, så skulle det vara "lätt" att kryssa för att detta är en bra idé, men det behöver i så fall förklaras. När det gäller migrationspolitiken så har de nordiska länderna under många år haft olika inriktningar på vilka svar och lösningar man beslutat om. Detta gör att situationen är ganska olika för de olika länderna i Norden. Därför så tror jag det blir en "omöjlig" situation för en nordisk parlamentariskt råd att hitta en gemensam lösning för hela Norden på kort sikt. Men det hindrar inte att frågeställningen är mycket intressant, och jag skulle gärna se att vi tar upp denna för en allmän diskussion om fortsättningen. *Lars-Arne Staxäng, Moderaterna (Sverige).*

Faktum är att migrationspolitiken är olik i de nordiska länderna. Speciellt Sverige framstår som det land som skiljer sig mest från de övriga nordiska länderna. Inom asylpolitiken och arbetskraftsinvandringspolitiken har Sverige gjort flera val som de övriga nordiska länderna inte gjort. T.ex. har Sverige använt sig av välkomnande signalpolitik inom asylpolitiken, haft en i nordisk jämförelse generös anhöriginvandring och tillåtit arbetskraftsinvandring från länder utanför EU/EES utan behovsprövning av arbetskraftsmyndigheterna.

Bland de som ställt sig tveksamma hittas även avståndstaganden som motiveras med att en migrationspolitisk diskussion kunde skapa splittring mellan de nordiska länderna. Ett avståndstagande som tyder på att det inte är temat i sig själv som har funnits vara ointressant utan det är oron för nordisk splittring som varit den huvudsakliga orsaken till ett nekande svar.

Pohjoismaiden neuvoston tulisi yhdistää maaryhmämme poliittisesti. Maahanmuuttokeskustelu loisi todennäköisesti pikemminkin jännitteitä kuin yhteishenkeä. *Wille Rydman, Samlingspartiet (Finland).*

En annan försvårande omständighet är att det är osannolikt att åsikterna om en gemensam nordisk migrationspolitik kommer att följa partifamiljsmönster som i t.ex. arbetsmarknadspolitiska frågor. Därmed vore det också svårt för de politiska partierna att forma gemensamma policyförslag över landgränserna. Migrationspolitiken skiljer sig för mycket åt till exempel mellan Sverige och Danmark för att svenska och danska borgerliga partier skulle kunna förväntas vara av samma åsikt om en nordisk migrationspolitik. Traditionell partitillhörighet över de nordiska statsgränserna kommer sannolikt inte att vara den enda avgörande motiveringen bakom åsikterna i nordiska migrationspolitiska frågor. Det är snarare sannolikt att de som har liknande åsikter som man själv i ett annat nordiskt land kan komma att hittas på mera oväntade ställen än i det parti som i övriga politiska frågor brukar fungera som nordisk spegelbild. Detta gör att de politiska partierna är försiktiga med att komma med debattöppningar i denna fråga, eftersom man kanske är rädd för att skapa splittring som kan försvåra samarbete i övriga politiska frågor.

Frågan kring migration i Norden är betydligt mer komplex än enkäten ger uttryck för. Vi har idag väldigt olika syn på migration i Norden och olika system för hur den är organiserad och uppbyggd. Vissa länder i Norden såsom Sverige tar emot stora strömmar av flyktingar medan andra länder/självstyrelseområden i princip saknar mottagande av

flyktingar såsom Färöarna. Men den politiska utveckling som nu sker när rasistiska partier tar plats i regeringar i Norge och Finland, och samtidigt får stort inflytande i dansk politik betyder det att migrationspolitiken mellan de olika nordiska länderna går i otakt med varandra och därför är mycket svår att samordna. *Håkan Svenneling Vänsterpartiet (Sverige)*.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att det finns ett intresse av att utforska de möjligheter som en nordisk migrationspolitisk diskussion kunde medföra, men på grund av ovan nämnda orsaker är det en utmanande uppgift att formulera gemensamma statsöverskridande policyförslag och ståndpunkter. Den relativt låga svarsprocenten på enkäten kan möjligtvis bero på att ämnet nordisk migrationspolitik har av somliga rådsledamöter ansetts vara ett ämne som kan skapa splittring inom Nordiska rådet och därmed har rätt många valt att inte delta i enkäten. Wille Rydmans (Samlingspartiet, Finland) kommentar ger underlag för en sådan tolkning. Men medeltalet 3.1 bland de som valt att svara tyder också på att "idén kan diskuteras" och att det Nordiska rådets Medborgar- och konsumentutskottet kunde fungera som ett nordiskt neutralt forum för debatt om en nordisk migrationspolitik.

2. En nordisk integrationsprocess för nyanlända

Invandringen till de enskilda nordiska länderna från länder utanför Norden kommer främst i form av asylinvandring, arbetskraftsinvandring från EU/EES och anhöriginvandring.² I och med flyktingkrisen har dock fokuset inom migrations- och integrationspolitiken främst riktat sig mot asylpolitiken och integreringen av nyanlända.

Under senare delen av 2015 har antalet asylsökande till Europa och Norden ökat kraftigt, vilket plötsligt har medfört att Finland är det nordiska land som tagit emot flest asylsökande efter Sverige. Under 2015 förväntas Sverige ta emot 160 000 asylsökande och Finland 35 000 (2014 hade Finland 3706 asylsökande). Asylsökande till Danmark, Norge och Island beräknas inte öka speciellt mycket jämfört med 2014. År 2014 hade Norge 11 000 och Danmark 14 815 asylsökande. De asylsökande som kommit till Norden har alltså främst tagit sig till Sverige och delvis även till Finland, men i förlängningen gör den långtgående nordiska integrationen att invandring till ett enskilt nordiskt land kan ses som invandring till hela Norden. Den nordiska integrationen borgar för att alla som får permanent uppehållstillstånd eller medborgarskap inom ett nordiskt land också har rättigheter och möjligheter i de övriga nordiska länderna.

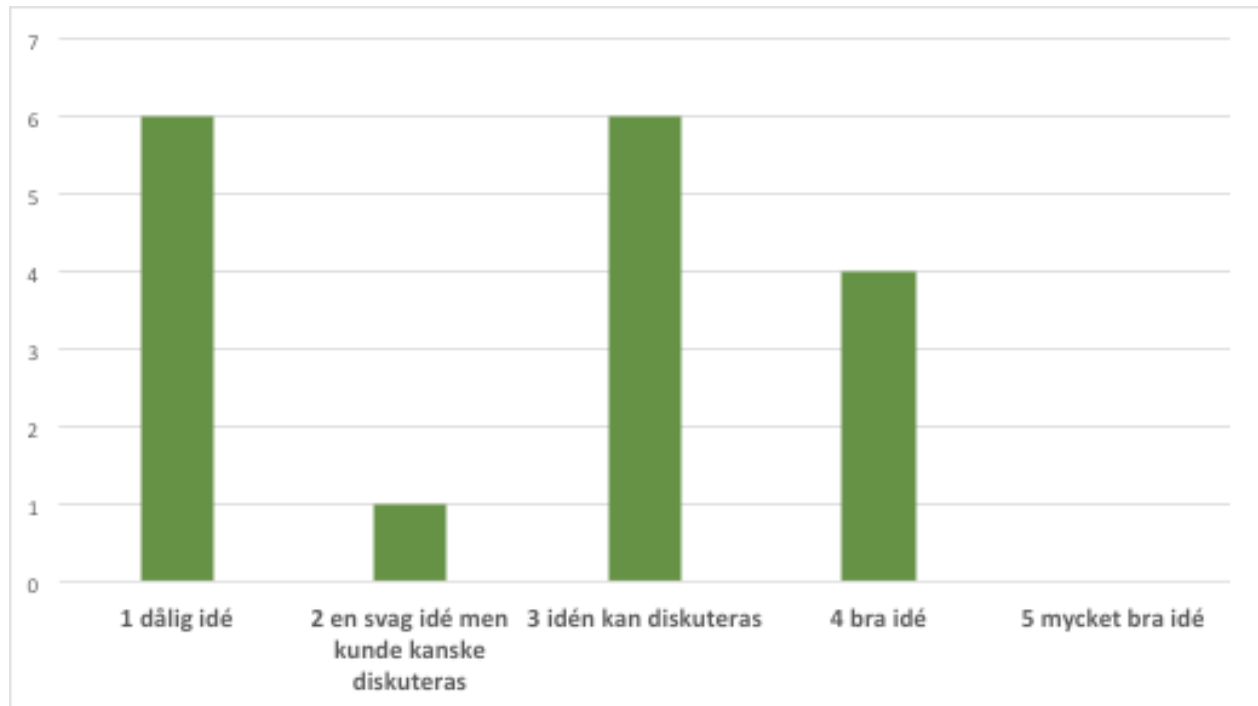
Långtifrån alla asylsökande kommer att beviljas permanenta uppehållstillstånd, antagligen kommer kriterierna för att få stanna att skärpas i takt med att antalet nyanlända ökar. Men frågan om hur nyanlända skall integreras kommer dock att bli allt viktigare för samtliga nordiska länder. Därmed uppstår även frågan om det finns fördelar och mervärde för de nordiska länderna att tillsammans integrera nyanlända i Norden.

Den andra frågan som riktades till samtliga ledamöter löd därför så här:

Fråga 2: "Nordisk standard för integration av nyanlända": Nordiska rådet bör utveckla en gemensam nordisk standard för integration av nyanlända/nyankomne till Norden. Språkundervisning, socialskydd, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och kulturell orientering för nyanlända från utanför Norden bör utformas med tanke på att många på sikt kommer att erhålla/få permanent uppehållstillstånd/medborgarskap inom ett nordiskt land, och har därmed även rättigheter och möjligheter i de övriga nordiska länderna. En allmänt/fælles nordisk integrationsprocess, istället/i stället för en utpräglad/udpræget nationell, ger större möjligheter för nyanlända att bo och söka utkomstmöjligheter/levebrød i Norden som helhet. **Svara på enkätundersökningen genom att värdera/tage ställing på en skala mellan ett (1) till fem (5).**

² Se "Nordisk statistisk årsbok 2014".

1: dålig idé
2: en svag idé men kunde kanske diskuteras
3: idén kan diskuteras
4: bra idé
5: mycket bra idé
Medeltal= 2,5 Svar:17/87 (19,5%)



Grafen ovan pekar på antal svar per svarsalternativ. Intressant nog visar svaren att idén har en rätt skarp åsiktsdelande effekt, en del anser idén vara dålig medan andra anser den vara intressant.

Möjligtvis kan många av de avvisande svaren förklaras med att förslaget upplevs hota nationalstatens suveränitet. Dessutom torde skillnaderna mellan de olika nordiska ländernas migrationspolitik inverka negativt på hur man ser på möjligheterna att föra en gemensam integrationspolitik.

NR er ikke egnet for å utvikle politikk som ligger så nær kjernen nasjonale suverenitet, nemlig hvem som får adgang til statens territorium og på hvilke betingelser de som innvandrer blir tatt inn i velferdsordninger. *Michael Tetzschner Høyre (Norge)*.

Medan de som är mycket positiva motiverar sitt svar med att man gärna ser på integrationspolitiken som en övernationell fråga och därför också gärna ser gemensamma svar på frågan om hur man bäst kan integrera nyanlända i Norden.

Jag tycker det låter som en mycket intressant idé att försöka hitta en gemensam standard i Norden för integration av nyanlända till Norden. Vi anser ju att EU skall hitta en sådan modell för hela Europa, och då borde det vara en fördel om Norden kunde gå före i denna fråga. *Lars-Arne Staxäng, Moderaterna (Sverige)*.

Tanken att nyanlända ska få en orientering i Norden är dock mycket god. Rörligheten hos dess är högre och genom en nordisk förståelse kan nyanländas rörlighet till jobb och boende öka i hela Norden. Det är något som skulle kunna diskuteras i Nordiska rådet. *Håkan Svenneling, Vänsterpartiet (Sverige)*.

Sammanfattningsvis kan man igen konstatera att svarsprocenten är rätt låg och att det möjligtvis kan

bero på att det finns de som valt att inte delta i enkäten p.g.a. att man varit rädd för att en diskussion om integrationspolitik kunde skapa nordisk splittring. Men likväl är en framgångsrik integration av nyanlända är en av vår tids stora utmaningar i samtliga Nordiska länder. Om en framgångsrik integrationsprocess kan uppnås med hjälp av ”nordisk förståelse” för nyanlända så bör en gemensam nordisk integrationsprocess debatteras förbehållslöst, även om diskussionerna kanske kunde skapa en tidvis häftig debatt som berör områden ”när kjernen nasjonale suverenitet”.

3. En nordisk identitet som garant för välfärdssamhället i en samtid präglad av globalisering och migration

Den högaktuella flyktingkrisen gör att fokuset i den migrationspolitiska debatten nästan uteslutande hamnar på asylpolitik, men det finns goda skäl att ta ett steg tillbaka och betrakta fenomenet migration och Norden ur ett långsiktigt helhetsperspektiv. Migrationspolitiken bör också beakta in- och utvandring av andra grupper än asylsökande och ta i beaktande hur identiteter och etniska sammansättningar förändras av migration samt hur dessa förändringar påverkar den gemenskap och tillit människor emellan som står bakom ett fungerande välfärdssamhälle.

Moderna kommunikationer och öppna samhällen skapar allt fler gränsöverskridande kontakter människor emellan. Det demokratiska och liberala Norden välkomnar denna utveckling. Men de nordiska länderna är också välfärdssamhällen som skall möta de möjligheter och utmaningar som denna utveckling medför. De flesta nordbor säger sig vara anhängare av en bred uppsättning liberala värderingar som innefattar både öppenhet mot omvärlden och trygghet genom välfärdsstaten, men kan man äta migrationskakan och ha den nordiska välfärdstårtan kvar? Om man vill tro forskningen så pekar den entydigt på att en välfärdsstat med höga nivåer av inkomstöverföringar är svår att upprätthålla i en etniskt heterogen stat utan en övergripande samhällsbärande identitet som alla medborgare kan omfatta.³

När de nationella identiteterna konstruerades i sin nordiska tappning⁴ skapade de starka lojalitetsband medborgarna emellan, och mellan medborgarna och staten. De nordiska länderna har haft en politisk utveckling som gynnat en stark stat ända sedan reformationen och således fick även nationalismen i sin nordiska utformning en stark koppling till staten. Denna starka koppling till staten är unik i en internationell jämförelse och har spelat en avgörande roll i den nordiska välfärdsstatens uppkomst och utveckling.

Nationalismen med etniska förtecken som hittills stått som den i huvudsak statsbärande identitetskraften i de enskilda nordiska länderna utmanas av omfattande migration, både när det gäller invandring och utvandring. Det finns helt enkelt väldigt många som bor eller arbetar i de enskilda nationalstaterna som av olika orsaker har en hög tröskel för att fullt ut delta i en gemenskap med etniskt nationalistiska förtecken.

En gemensam identitet som omfattas av alla medborgare och skapar lojalitetsband medborgare emellan och till staten är kärnan i den nordiska välfärdsstaten

Kärnan i den nordiska välfärdsmodellen är tillit människor emellan och ett förtroende för att staten på ett ändamålsenligt och rättvist sätt hanterar det stora skatteuttaget. Den nordiska välfärdsstaten uppstod i en

³ Statsvetaren Robert D. Putnam har i sin forskning visat på att socialt kapital eroderas av heterogenitet. Se Jonas, M. ”The downside of diversity. A Harvard political scientist finds that diversity hurts civil life. What happens when a liberal scholar unearths an inconvenient truth?” The Boston Globe 5.9.2007.

⁴ Flera ledande forskare har visat hur etnicitet varit en central del av de nationella identiteternas utveckling i Norden. Se exempelvis antologin ”Ethnicity and nation building in the Nordic world”(ed. Sven Tägil) eller Nielsen, N.K. ”Bonde, stat og hjem. Nordisk demokrati og nationalisme – fra pietismen til 2. verdenskrig” Aarhus: Aarhus Universitetsforlag 2009.

nationalistisk kontext och välfärdsbyggarna använde sig av det etniska för att skapa samhörighet över klassgränserna. Att använda sig av det nationella för att skapa klassutjämnande gemenskap och samhällslojalitet var fördelaktigt, och relativt oproblematiskt i de nordiska länderna vars befolkningar var jämförelsevis homogena när välfärdsstaten etablerades. I Sverige, den nordiska modellens flaggskepp, var – med undantag av samerna – så gott som hela befolkningen etniskt svensk när folkhemmet grundlades, vilket gjorde det ur statlig synvinkel relativt oproblematiskt att använda sig av nationalism för att skapa samhörighet.⁵ I dagens Sverige, som är ett av de mest etniskt heterogena länderna i Västvärlden och vars befolkning är mycket rörlig, är etnisk svenskhet som lojalitetsskapande band problematiskt och uteslutande.

Nationalismen i de enskilda nordiska länderna – en stark men svårtillgänglig etniskt anstruken gemenskap

Nationalismens mörka sidor med uteslutning av minoriteter och chauvinism gör att många välkomnar att homogeniteten urvattnas och delvis ersätts med mångfald. Men likväl behöver den nordiska välfärdsstaten en övergripande gemensam identitet som skapar lojalitetsband medborgare emellan och till staten. Många nordbor vill alltså äta kakan och ha den kvar när man välkomnar omfattande migration som på sikt urvattnar nationalismen, men som också riskerar att utmana medborgarnas lojalitetsband till varandra och den starka välfärdsstaten där nationalismen spelat en central roll.

Med medborgarskap och arbete kan man få inträde till en stat, men till ett välfärdssamhälle med etniska förtecken är inträdet för individer med annan etnicitet problematiskt. Nationella identiteter är självfallet föränderliga och påverkas hela tiden av nya influenser. Den öppna liberala demokratin i samband med ökande migration gynnar uppkomsten av ett flertal identiteter som delvis inkluderas i det ”nationella”. Men nationalismen i den utformning den fått i de nordiska länderna hittas i en historisk kontext som betonar det etniska. En nationalism som betonar det etniska tillhandahåller en gemenskap medborgare emellan som är en central del av välfärdsstaten, men fungerar också uteslutande gentemot medborgare med en annan etnicitet. Det etniska är till sin natur uteslutande för alla som inte tillhör samma etnicitet.

Nordismen – en lättillgänglig, internationellt välkänd, stark och öppen värdegemenskap

Nordismen som politisk ideologi vilar inte på en partikulär etnicitet. Nordismen är ett slags pan-nationell medborgarnationalism där de gemensamma värderingarna och den språkliga, kulturella mångfalden i Norden och den nordiska naturens olika nyanser lyfts fram som någonting positivt. Den värdebaserade nordismen är mera lättillgänglig som identitet för både nyanlända, återflyttande och nordbor som bor i annat nordiskt land än de mer partikulära nationella identiteterna. Nordismen är en värdegemenskap som värnar om gemensamma socialliberala värderingar i en specifik region och dess kultur och historia, inte en specifik etnisk gruppering. En värdegemenskap är till sin natur inkluderande för alla som omfattar samma värderingar. Stora delar av världen ser på Norden som en enhetlig region där samtliga länder har liknande samhällsform, miljö, klimat, kultur och värderingar och delvis även språk. Sett ur ett längre ifrån perspektiv ser alla nordiska länder rätt lika ut. För nyanlända, återinflyttade, och nordbor som jobbar i ett annat nordiskt land är den nordiska värdegemenskapen mera lättillgänglig och Norden som region mera välkänt, internationellt sett, än det utpräglade nationella hos de enskilda nordiska länderna.

Att lyfta fram det nordiska som en framkomlig väg till gemenskap och samhörighet i Norden vore ett naturligt steg vidare från det per definition uteslutande etniskt nationalistiska till förmån för en värdebaserad nordisk identitet som ändå innefattar, bevarar och vidareutvecklar den gemenskap och lojalitet medborgare emellan och med de enskilda nordiska staterna som krävs för att en nordisk modell av välfärdsstaten skall kunna fungera.

⁵ Det etniska folkhemmet behandlas av Schall, C "(Social) Democracy in the Blood? Civic and Ethnic Idioms of Nation and the Consolidation of Swedish Social Democratic Power, 1928–1932" Journal of Historical Sociology, Vol 25, Nr 3, sid 440–474, september 2012.

Att aktivt lyfta fram den nordiska identiteten utesluter självfallet inte att det fortsättningsvis även finns nationella identiteter som svensk, finne, dansk, norsk och islänning. Detsamma gäller för identiteter förankrade i de olika självstyrande områdena i Norden och för minoritetsidentiteter som t.ex. finlandssvenskhet, kvenskhet och romskhet. Nordismen har existerat i en fruktbar korsbefruktning med de olika kollektiva identiteterna i omkring 100 år. En central del av nordismen som uppstod efter första världskriget var inkluderingen av olika etniciteter och identiteter i en socialliberal värdegemenskap. Nordismen lyfter fram de bästa av de gemensamma värderingarna och den för alla grupper gemensamma historien. Att aktivt föra fram en värdegemenskap baserad på liberal demokrati, öppenhet, och solidaritet var ett modigt och beundransvärt tilltag för fem små nordiska länder under det turbulenta 1900-talet då vare sig demokrati eller fred hade en självklar plats i Europa. Den nordiska identiteten kan på nytt lyftas fram, förnyas, och förstärkas och ledsaga Norden in i en tid präglad av globalisering, individualisering på gott och ont och omfattande migration.

4. En nordisk förbundsstat som nyckel till en framgångsrik migrations- och integrationspolitik

Genom att anlägga ett helhetsperspektiv på fenomenet migration och Norden kan man hitta flera omedelbara fördelar och nya möjligheter med att föra en gemensam migrationspolitik inom ramen för en nordisk förbundsstat.

I en förbundsstatsmodell skulle den nordiska identiteten stärkas och dess betydelse som gemensamhetsskapande identitet som möjliggör välfärdsstaten öka. Nyanlända nordbors integration och orientering i Norden skulle bli smidigare och möjligheterna att framgångsrikt ingå i det nordiska civilsamhället och den nordiska ekonomin öka. Nordbor som flyttat till ett annat nordiskt land, eller arbetspendlar till ett annat nordiskt land, skulle inte behöva tampas med gränshinder. Norden skulle vara mera attraktivt och lättillgängligt för återflyttande nordbor. Dessutom skulle ett integrerat Norden med stark internationell profilering vara mera attraktivt för internationellt rörliga talangfulla individer inom olika nyckelområden inom den globala ekonomin.

Den nordiska identiteten kunde inom ramen för en förbundsstat aktivt lyftas fram som en del av integrationsprocessen för nyanlända till Norden. En integrationsprocess för nyanlända som görs utifrån en värdegemenskap som lyfter fram liberal demokrati, öppenhet, solidaritet och ger en överblick över nordisk historia och nordiska språk parallellt med en nationell integrationsprocess vore ändamålsenlig för att uppmärksamma gemensamma värderingar som en väg till framgångsrik integrering i Norden. Existensen av en nordisk förbundsstat skulle utgöra en stark markering till förmån för dessa gemensamma värderingar.

Som en del av en integrationsprocess inom ramen för en förbundsstat skulle nyanlända även ha tillgång till hela Norden som en arbetsmarknad. Vilket betyder flera möjligheter för nyanlända att få anställning, grunda företag och bättre möjligheter till att upprätthålla kontakten med släktingar och landsmän ur samma etniska grupp i övriga nordiska länder. Här kunde man t.ex. uppmärksamma den somaliska diasporan i Nordens initiativ till att organisera sig nordiskt genom att grunda ett nordiskt nätverk och en somalisk nordisk handelskammare, vilket tyder på att företagare och somaliskt civilsamhälle ser ett mervärde i att organisera sig nordiskt.⁶ Framgångsrika somalisk–nordiska handelsrelationer och ett starkt civilsamhälle kan också bidra till ett utbyte som på sikt gynnar den politiska utvecklingen i Somalia. En framgångsrik somalisk diaspora i Norden kunde vare med och spela en viktig roll i arbetet med att skapa fred och välbefinnande i Somalia. Om de olika diaspororna i Norden ges möjligheten att agera utifrån en större nordisk förbundsstat som komplement till det nationella kan deras verksamhet bidra till att skapa

⁶ Se Said, A. "Somalier i Norden måste samarbeta" Hufvudstadsbladet. 15.08.2015.

värdefulla kontakter till övriga regioner och länder i världen till förmån för nordiskt näringsliv och nordisk utrikespolitik.

En stark gemensam nordisk identitet inom ramen för en förbundsstat skulle också gynna de nordbor som arbetspendlar eller flyttat till annat nordiskt land. Även om man t.ex. som svensk har relativt små problem att komma tillrätta som gästarbetare i Norge kunde detta sänka tröskeln ytterligare att jobba i annat nordiskt land ifall den nordiska identiteten vore starkare. En flytt till Oslo vore inte att flytta till ett annat land utan kunde ses som en flytt till en annan stad inom förbundsstaten. Tack vare en förbundsstat kunde också de sista fysiska och mentala gränshindren avlägsnas och man kunde skapa den nordiska ”arbetsmarknaden 2.0” som tidigare efterlysts av Gunnar Wetterberg.⁷

Genom en gemensam migrationspolitik inom ramen för en nordisk förbundsstat skulle Norden också bli mera attraktivt för återflyttande nordbor och för invandrande experter som gagnar det nordiska näringslivet. En värdebaserad nordisk identitet som associeras med förbundsstaten är lättare att omfatta även för båda dessa grupper än utpräglat nationella identiteter med snäva ramar för vad som kan anses vara den nationella normen. Förmågan att attrahera talangfulla och kreativa individer håller på att bli en avgörande konkurrensfördel för den globala ekonomin. De länder och regioner som skapar samhällen som lockar till sig dessa individer kommer att hävda sig väl i en tillvaro av snabb förändring och global konkurrens.⁸ Sett utifrån uppfattas de nordiska länderna redan som en enhet. Natur, kultur, språk och samhällssystem med välfärdsstaten i fokus ser väldigt lika ut för någon från en annan region. Den globala populärkulturen förmedlar bilden av att de nordiska länderna är i det närmaste identiska. Norden och det nordiska är således redan välkända begrepp globalt. Det nordiska näringslivet har under en längre tid använt sig av det nordiska som en global plattform för marknadsföringen av varor och tjänster. Näringslivet har redan gjort halva jobbet med att inför omvärlden skapa bilden av nordisk värdegemenskap och språklig och kulturell enhet. Även Nordiska rådets och nordiska ministerrådets mångåriga verksamhet har förmedlat bilden av Norden som enhetlig region med fokus på välfärd, miljöskydd och stabilitet. Att föra fram budskapet om den nordiska förbundsstaten som en attraktiv region för återflyttare och individer med spetskompetenser inom näringslivet skulle på ett naturligt sätt bygga vidare på ovan nämnda allmänt förekommande uppfattningar om Norden.

5. Sammanfattning

Sedan flera år tillbaka har det funnits rätt stora skillnader mellan de olika nordiska ländernas migrations- och integrationspolitik. Sverige framstår som det land som skiljer sig från de övriga nordiska länderna. Om Sverige försätter att gå sin egen väg torde det vara svårt att hitta samstämmighet ens för en inledande diskussion om en gemensam nordisk migrations- och integrationspolitik. Den senaste tidens utveckling tyder dock på att signalerna från Sveriges regering om ”att Sverige är fullt” innebär att man kommer att anlägga en mera restriktiv asylopolitik.

Övriga försvårande omständigheter torde vara svårigheterna att framställa gemensamma gränsöverskridande policyförslag om en nordisk migrations- och integrationspolitik, samt rädslan för nordisk splittring. Migrations- och integrationspolitiken framstår dock som några av de viktigaste frågorna i vår tid och de som ser ett värde i att diskutera nordiska lösningar på migrations och integrationspolitiken bör göra detta förbehållslöst.

Enkätsvaren visar på att det går en skiljelinje mellan de rådsledamöter som ser övernationella lösningar som vägen framåt i migrations- och integrationspolitiken och de som anser att denna politik i huvudsak

⁷ Se Wetterberg, G. ”Dags för en nordisk arbetsmarknad 2.0” Expressen. 20.10.2014.

⁸ Lifvendahl, T. ”Toppas vi rätt listor numera” *The Nordic Way – Global Crossroads and capability to change*. Föreningen Norden 25.9.2015.

bör skötas på en nationell nivå. Svaren tyder också på att det finns ett behov av ett relevant nordiskt neutralt forum som kunde kanalisera och vidareutveckla den i dagspressen existerande migrationspolitiska debatten de nordiska länderna emellan till ett gemensamt långsiktigt och relevant samtal om en nordisk migrationspolitik. Utgångspunkten för debatten om en nordisk migrations- och integrationspolitik kunde vara en parti- och statsöverskridande debatt där var den huvudsakliga skiljelinjen går mellan de som anser att nordiska lösningar är vägen framåt och de som anser att migrations- och integrationspolitiken fortfarande bör skötas på en nationell nivå. Kapitel 4 ”En nordisk förbundsstat som nyckel till en framgångsrik migrations- och integrationspolitik” är denna rapportens inlägg i denna debatt.

Gemensamt för samtliga nordiska länder är att migrationen utsätter nationalstaterna och deras välfärdssystem för tryck både inifrån och utifrån. En allt rörligare befolkning skall integreras i välfärdsstaterna på samma gång som de nationella identiteterna som tidigare reproducerade gemenskap medborgarna emellan utmanas, vilket i sin tur äventyrar upprätthållandet av de nordiska välfärdssamhällena.

För EU håller en övernationell migrationspolitik redan på att bli en realitet i och med EU-kvoter för fördelningar av asylsökande. En heltäckande övernationell migrations- och integrationspolitik på en europeisk nivå torde ses som ett alltför stort och radikalt steg för de nordiska länderna. Men en övernationell- migrations och integrationspolitik på en nordisk nivå kunde på sikt ses som mindre skrämmande i och med att de enskilda nordiska länderna har liknande välfärdssystem och enskilda nordiska länder skulle ha stort inflytande på hur denna politik skulle se ut. För migrations- och integrationspolitik på en europeisk nivå skulle det inte finnas samma likheter i välfärdssystemen eller garantier för att små stater i Europas utkant skulle ges betydande inflytande på dess utformning. För en migrations- och integrationspolitik på en nordisk nivå skulle dessutom nordismen bidra som en ideologisk överbyggnad på ett positivt sätt till en framgångsrik integrationspolitik och till den för välfärdsstaten viktiga sammanhållningen.

Referenser

Alesina, A. Gleaser, E. Sacerdoteb. *Why Doesn't the United States Have a European-Style Welfare State?* Brookings Papers on Economic Activity (BPEA) 2001:2. http://scholar.harvard.edu/files/alesina/files/423__0332-alesina11.pdf

”Ethnicity and nation building in the Nordic world”(ed. Sven Tägil). London: Hurst 1995.

Lifvendahl, T. *Toppar vi rätt listor numera. The Nordic Way – Global Crossroads and capability to change.* Föreningen Norden. 25.9.2015. <http://www.globalutmaning.se/wp-content/uploads/2015/09/TNW-2-SVENSKA-LORES.pdf>

Jonas, M. *The downside of diversity. A Harvard political scientist finds that diversity hurts civic life. What happens when a liberal scholar unearths an inconvenient truth?* The Boston Globe 5.9.2007 http://www.boston.com/news/globe/ideas/articles/2007/08/05/the_downside_of_diversity/?page=full

Nielsen, N.K. *”Bonde, stat og hjem. Nordisk demokrati og nationalisme – fra pietismen til 2. verdenskrig”* Aarhus: Aarhus Universitetsforlag 2009.

Nordisk statistisk årsbok 2014. Nord 2014:001. <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:763002/FULLTEXT07.pdf>

Said, A. "Somalier i Norden måste samarbeta", Hufvudstadsbladet. 15.08.2015. <http://hbl.fi/opinion/i-dag/2014-08-15/643076/somalier-i-norden-maste-samarbeta>

Schall, C "*(Social) Democracy in the Blood? Civic and Ethnic Idioms of Nation and the Consolidation of Swedish Social Democratic Power, 1928–1932*" *Journal of Historical Sociology*, Vol 25, Nr 3, sid 440–474, september 2012.

Wetterberg, G. "Dags för en nordisk arbetsmarknad 2.0". Expressen. 20.10.2014
<http://www.expressen.se/ledare/gunnar-wetterberg/dags-for-en-nordisk-arbetsmarknad-20/>